

Політика інтеграції українського суспільства в контексті викликів і загроз подій на Донбасі

Наукова доповідь

*Лібанова Е.М.
науковий редактор доповіді*

Організації-співвиконавці

- ✓ Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи
- ✓ Інститут соціології
- ✓ Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім.І.Ф.Кураса
- ✓ Інститут економіки промисловості
- ✓ Державна установа «Інститут економіки та прогнозування»
- ✓ Інститут економіко-правових досліджень
- ✓ Державна установа «Інститут регіональних досліджень ім.М.І.Долішнього»

Структура доповіді

Резюме

Причини трагедії Донбасу

Соціально-економічні втрати України, обумовлені подіями на Донбасі

Загрози, ризики та можливості розвитку України

Нові можливості та пріоритети інтеграції українського суспільства

Складові політики суспільної інтеграції

Висновки

Замість післямови

Основні гіпотези

- ❑ Істотних змін ситуації на сході України варто очікувати не скоро: надто потужне соціо-психологічне напруження сформовано, і надто значні військові контингенти РФ задіяно
- ❑ За будь-яких умов розвитку подій Україна не визнаватиме законності анексії тимчасово окупованих територій
- ❑ Україна вже ніколи не буде такою, якою була раніше, але і Донбас також; перебіг подій не має зворотнього напрямку і не можна перекреслити 2 роки війни, кров та страждання людей
- ❑ Інтеграція українського суспільства передбачає не тільки формування української самосвідомості у мешканців Донецької та Луганської областей, але і готовність до об'єднання жителів інших регіонів
- ❑ Каталізатором укріплення національної самоідентифікації може стати (але не обов'язково стане) істотне підвищення рівня та якості життя українців

За будь-яких змін ситуації на Донбасі ідеологія інтеграції українського суспільства буде домінантою в політиці, хоча певні хронологічні корективи можливі

Соціо-культурна ідентичність населення України, 2014-2015 роки

Умовні позначення:

- - Галичина і Волинь — регіони з домінуванням української мови та української чи європейських культурних ідентичностей;
- - Центральна та Північна Україна, і, меншою мірою, Закарпаття та Буковина — де переважає українська мова та українсько-європейська культурна ідентичність;
- - Південний Схід, де переважає російська мова та слов'янська чи російська культурна ідентичність;
- - Донбас та Крим — регіони, в яких російська мова та російсько-слов'янська ідентичність домінує;
- - Київ, в культурному плані не належить до жодного з типів, у ньому переважає російсько-українська двомовність, але європейська чи українська культурна ідентичність.

Загрози територіальній цілісності і безпеці України не є результатом виключно російсько-українських відносин, значною мірою вони віддзеркалюють зневажання глобальних принципів безпеки та світопорядку, інститутованих від середини минулого сторіччя.

Всі спроби окреслення сценаріїв подальшого розвитку й оцінки імовірності їхньої реалізації так або інакше виходять із політичних рішень передусім керівництва Російської Федерації і наших західних партнерів – США та ЄС.

Поле рішень української влади щодо розвитку подій на Донбасі насправді є доволі вузьким, хоча віддзеркалення прийнятого рішення у суспільному житті буде достатньо яскравим

Україна будь-що обстоюватиме територіальну цілісність і державну незалежність при визнанні пріоритету національної єдності

Підтримка населенням можливих варіантів рішення щодо статусу самопроголошених ДНР, ЛНР, 2015 рік, % осіб, які визначились із відповіддю

■ Повна незалежність ■ Автономія у складі України ■ Звичайний статус області

Втрати України, зумовлені подіями на Донбасі

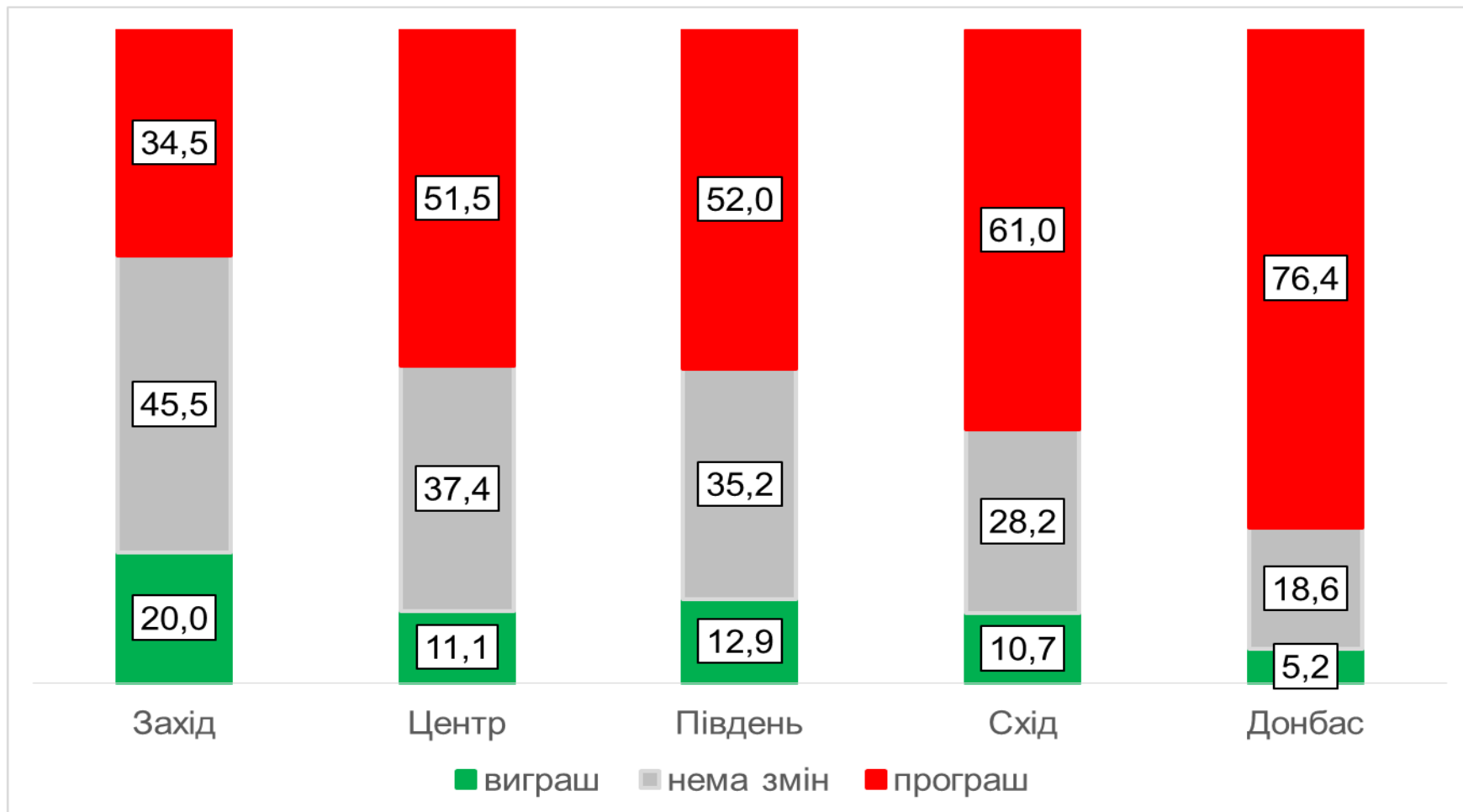
- ✓ Демографічні втрати
- ✓ Втрати поселенської мережі
- ✓ Зниження рівня та якості життя
- ✓ Втрати виробничої інфраструктури і робочих місць
- ✓ Втрати соціальної інфраструктури

Україна і Донбас – ефект доміно

Є зона відповідальності держави (соціальна, передусім дорожня, інфраструктура, поселенська мережа, підтримка ВПО тощо), є зона відповідальності бізнесу (виробнича інфраструктура, робочі місця з гідними умовами і оплатою праці) і є зона спільної відповідальності (нові ринки, соціальні стандарти)

Оцінка впливу зміни влади в 2014 році на власне життя, % осіб, які визначились із відповіддю

Загрози, ризики та можливості розвитку України

Будь-яка криза відкриває нові можливості

Розглядати національні наслідки впливу катастрофи Донбасу необхідно з урахуванням геоекономічних зрушень та загроз

Зрушення в українському суспільстві та економіці 2014-2015рр. значною мірою обумовлені:

- тиском актуальних, хоча й не повністю втілених загроз, пов'язаних із подіями на Донбасі
- ризиками дій та бездіяльності, обумовленими реагуванням на них

Сукупність можливостей нейтралізації існуючих загроз

- умовно «фонові» або «загальні», що мають наскрізний соціо-політично-економічний характер і є необхідними для розвитку країни безвідносно до проблем із Донбасом
- специфічні щодо можливостей подолання проблем українського розвитку, безпосередньо породжених подіями на Донбасі.

Загрози

Економічні

Втрата традиційних ринків
Консервація «феодалної структури» ринкових відносин
Втрата фінансового, науково-технічного і трудового капіталу
Погіршення інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості
Перевантаження ПФ військовими та соціальними витратами
Поглиблення економічних диспропорцій

Соціо-політичні

Втрати суб'єктності
Втрати дієздатності державних структур
Квазігромадянська активність
Феодалізація країни
Поділ суспільства за ставленням до подій на Донбасі
Ціннісна дезорієнтація, посилення атомізації та нетолерантності
«Швидкі» та силові способи вирішення суспільних проблем
Ліво- та праворадикальна риторика
Криміналізація
Масштабна еміграція

Можливості

Фонові, загальні

Економічні

Нові ринки
Формування економічної суверенності України
Тиск ЄС та ГС щодо реформ та корупції
Популяризація України в світі
ПІІ та включення України в глобальні мережі створення доданої вартості
Формування ІМЕ
Значний ЛП розвитку
Доступність сучасного менеджменту
Активізація підприємницької ініціативи у поєднанні з посиленням ролі держави в структурній перебудові української економіки

Специфічні

Соціо-політичні

Готовність значної частки населення до прийняття європейських цінностей
Новий суспільний договір
Соціальна відповідальність на персональному рівні та самоорганізація для подолання «совковості» хуторянства та меншовартості
Підвищення територіальної та соціальної мобільності населення

Ризики

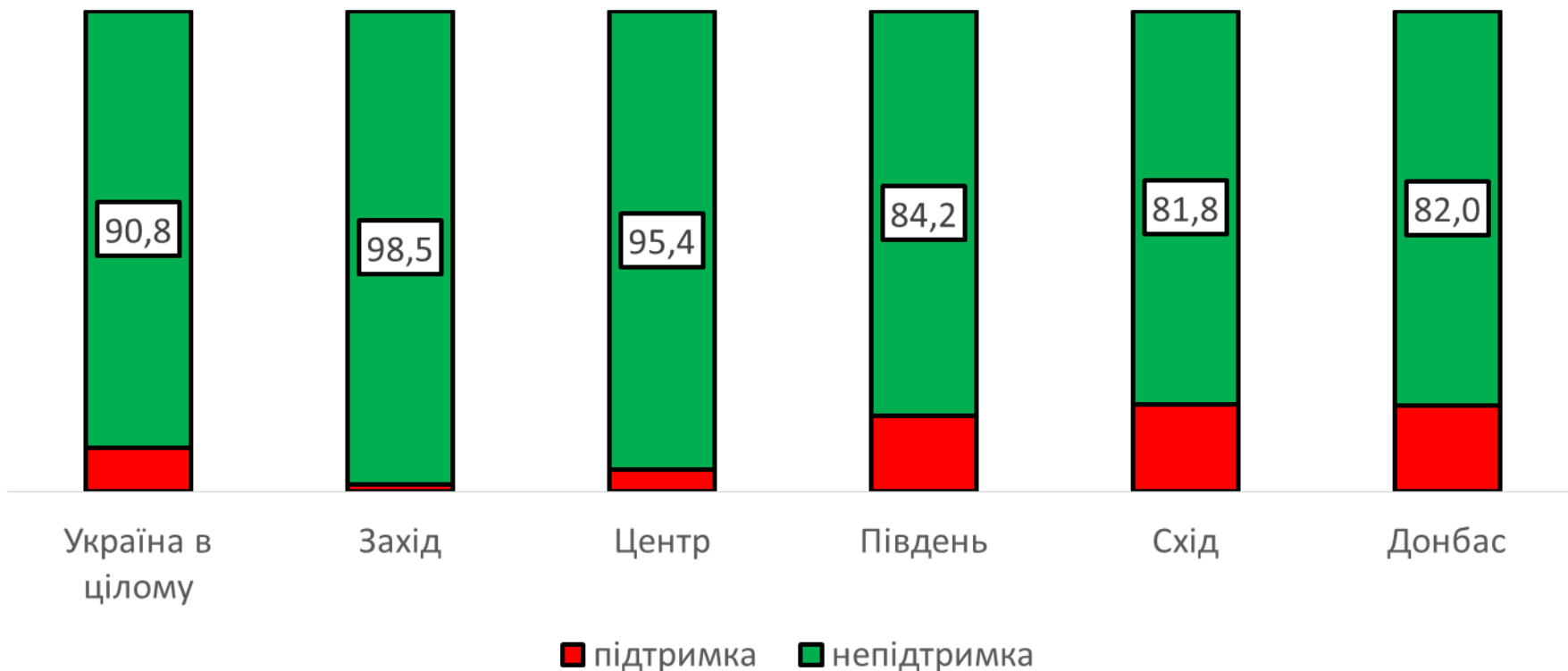
Внаслідок дій

Внаслідок бездіяльності

Важливу роль у подіях на Донбасі відіграла ідея зміни державного устрою України шляхом передачі владних повноважень і ресурсів не територіальним громадам, а регіонам, т.зв. федералізація, дуже вдало інкорпорована в політичну риторіку

**Ставлення населення до автономії області свого постійного проживання,
2015 рік, % осіб, які визначились**

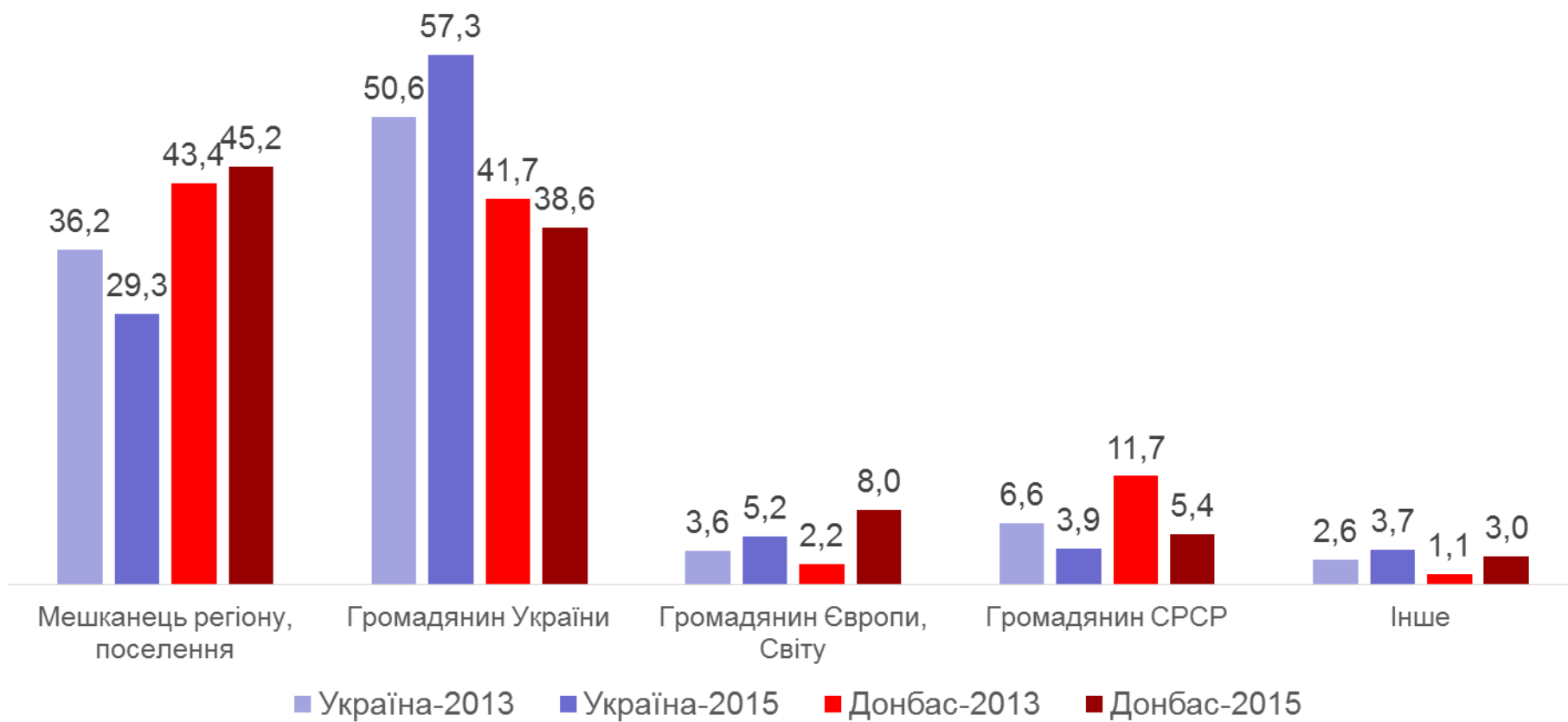

Нові можливості та пріоритети інтеграції українського суспільства

- Розбудова модерної економіки на сході України
- Відродження на нових технологічних засадах традиційних галузей
- Прискорений розвиток інфраструктури
- Запровадження технопарків
- Розбудова кластерів
- Формування української громадянської нації, згуртованість суспільства навколо ідеї розбудови незалежної держави
- Реалізація імперативів громадянського порозуміння
- Посилення соціальних зв'язків, зростання соціального капіталу
- Створення нової інформаційної системи на основі сучасних світових інформаційних технологій
- Розвиток громадянського суспільства і потенціалу місцевого самоврядування

Самоідентифікація населення

Складові політики інтеграції українського суспільства

- Економічні складові політики інтеграції
 - ✓ Модернізація економіки всієї України
 - ✓ Створення нових робочих місць із гідною оплатою
 - ✓ Підвищення ефективності політики доходів та соціальної підтримки населення
 - Зниження нерівності і бідності
 - Подолання бідності працюючих
 - Перенесення акцентів із масової соціальної допомоги на підвищення «зароблених» доходів
 - ✓ Трансформація політики доходів
 - Міжбюджетні відносини
 - Оподаткування доходів
 - ✓ Модернізація виробничої, транспортної, соціальної інфраструктури Донбасу
 - ✓ Соціальна адаптація вимушених переселенців, реалізація їхнього потенціалу
- Інституційні складові політики інтеграції: соціогуманітарна сфера
 - ✓ Сфера освіти
 - ✓ Сфера культури
 - ✓ ЗМІ
 - ✓ Мовна політика
 - ✓ Соціо-культурна і етнічна ідентичність
- Вирішення демографічних проблем інтеграції
 - ✓ Міграції – внутрішні та зовнішні
- Поліпшення якості трудового потенціалу українського суспільства
 - ✓ Професійно-освітня підготовка
 - ✓ Стан здоров'я і смертність
 - ✓ Активність населення – економічна і не тільки